

РОЗВИТОК МОЛОДІЖНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В АГРАРНІЙ СФЕРІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Сухоставець Андрій Іванович

кандидат економічних наук, доцент

Сумський національний аграрний університет (м. Суми, Україна)

<https://orcid.org/0000-0002-4101-4105>

andrii.sukhostavets@snau.edu.ua

У статті досліджено розвиток молодіжного підприємництва та аграрного бізнесу в Україні. Обґрунтовано, що в сучасній ринковій економіці, основаній на принципах сталого розвитку, перехід до якої є головним вектором реформ в Україні, підприємництво є важливими елементами ринкової економіки та невід'ємною частиною механізму конкуренції. Дослідження показують, що молоді українці хочуть спробувати свої сили в розвитку власної справи, але часто незнання законодавства або відсутність досвіду перешкоджає цьому, стримуючи потенційних підприємців від відкриття або не відкриття власної справи. Переважна кількість опитаних респондентів, а саме 98 відсотків мають бажання відкрити свій бізнес. Найбільше учасників опитування хотіли б займатися наданням послуг – 49 осіб (49,5%) та другому місці по вибору напрямків – виробництво і переробка сільськогосподарської продукції – 42 особи (42,4%); на третьому місці роздрібна торгівля – 36 осіб (36,4%); наступна категорія це оптова торгівля – 33 особи (33,3%); передостаннє виробництво промислової продукції – 22 особи (22,5%).

Встановлено, що найбільше турбує майбутніх підприємців високе податкове навантаження – 69,7%; корупція у контролюючих та перевіряючих органах – 54,5%; відсутність кваліфікованих кадрів 38,4%; обмежений доступ до ресурсів – 37,4%; військові дії на території країн – 15,2% та тиск з боку правоохоронних органів – 15,2%. Серед видів економічної діяльності в розрізі аграрного підприємництва до пріоритетних відносять сільське господарство (рослинництво) – 78,8%; сільське господарство (тваринництво) – 64,6%; сільське господарство (ягідництво) – 19,2%; переробка сільськогосподарської продукції – 63,6%; туристичні послуги – 22,2%; виробництво будівельних матеріалів – 11,1%.

Доведено, що сільське господарство потребує ефективної фінансової підтримки як на національному, так і на регіональному рівнях визначено, що розвитку сільськогосподарського підприємництва заважає недосконала державна політика його підтримки, високі податки та адміністративні бар'єри. Визначено, що стану розвитку сільськогосподарського підприємництва в регіоні заважають наявні проблеми, які потребують негайного вирішення. Враховуючи те, що наша країна має значний споживчий ринок, вигідне геополітичне розташування, багаті природні ресурси, кваліфіковану робочу силу, потужну наукову базу вона повинна стати країною з високим рівнем підприємництва.

Ключові слова: підприємництво, бізнес, підприємницька діяльність, аграрний сектор, розвиток.

DOI: <https://doi.org/10.32845/bsnau.2021.3.6>

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Актуальність даної теми визначається насамперед об'єктивно важливою роллю підприємництва в сучасній ринковій економіці сталого типу, перехід до якої є головним вектором реформ в Україні. Підприємництво є важливими елементами ринкової економіки, невід'ємною частиною механізму конкуренції. Це пов'язано з тим, що воно являється однією з провідних галузей ринкової економіки і має значний вплив на зайнятість, економічний розвиток, структуру та якісні характеристики валового внутрішнього продукту, структурну перебудову економіки, яка характеризується швидким відшкодуванням витрат.

Виходячи з вищеведеного, на нашу думку, держава повинна створювати сприятливе середовище для розвитку процесів та процедур, які встановлюють цивілізовані ринкові відносини у сфері підприємницької діяльності, концентрацію всіх ресурсів на пріоритетних напрямках розвитку підприємництва, особливо молодіжного.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

В сучасних наукових дослідженнях обговорюється проблематика розвитку підприємництва в цілому та окремо

в аграрній сфері. Значний вклад у вищезазначені дослідження внесли такі вчені як: Г. Голованова (Голованова Г., 2011), А. Капліна (Капліна А., 2020), М. Куцоконь (Куцоконь М., 2006), А. Левченко (Левченко А., 2009), О. Мельниченко (Мельниченко О., 2014), Н. Морозюк (Морозюк Н., 2019), В. Шапошнік (Шапошнік В., 2019) та інші.

Аналіз праць науковців показує, що незважаючи на проведені дослідження актуальним є дослідження щодо реальної ситуації з розвитком підприємництва в умовах ринку землі та ставлення до цього майбутніх підприємців. Тому додаткових досліджень потребує вивчення сучасних напрямів підприємницької діяльності в агропромисловому секторі економіки.

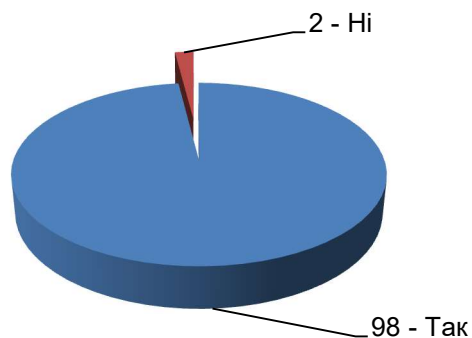
Формування цілей статті. Метою статті є аналіз та визначення особливостей розвитку підприємництва в аграрному секторі на основі дослідження думки респондентів щодо функціонування бізнесу та можливості його розвитку в сучасних умовах.

Методи дослідження. При проведенні дослідження нами були використані такі методи дослідження: ситуаційний підхід на етапі визначення понятійного апарату визначення підприємництва, метод порівняння при ана-

лізі відповідей респондентів щодо підприємницького клімату та можливостей відкриття свого бізнесу, графічного моделювання при побудові гістограм та узагальнення при формулюванні висновків проведеного дослідження.

Результати дослідження. Питання розвитку бізнесу та відкриття власного, хвилює багатьох, особливо молодих українців які хочуть спробувати свої сили в розвитку власної справи, але часто незнання законодавства або відсутність досвіду перешкоджає цьому, стримуючи потенційних підприємців від відкриття або не відкриття власної справи, що призводить до руйнування сподівань. Але незважаючи на труднощі багато з них хочуть започаткувати свій бізнес. Для того щоб отримати відповіді на питання що турбує молодих підприємців нами було проведено опитування в 2020–2021 році серед молодих людей, які навчаються в Сумському національному аграрному університеті на освітньому рівні «магістр» за спеціальностями: «підприємництво, торгівля та біржова діяльність», «економіка», «агрономія», «садово-паркове господарство», «менеджмент» та «захист рослин». Кількість опитаних дорівнювала дев'яносто дев'ять осіб. Перше питання яке було сформовано в анкеті це – «Ви хотіли б створити своє підприємство чи організувати свій бізнес» (рис. 1).

Переважна кількість респондентів, а саме 98 відсотків відповіла на це питання «Так». Але, на нашу думку це пов'язано з тим, що більшість опитаних це молоді люди які тільки вступають в доросле життя та бажають в ньому досягти успіху. Розпочати бізнес без ідеї - це все одно, що вирушити в подорож, не знаючи кінцевого пункту призначення. Якщо є лише одна ідея без стратегії досягнення мети, це те саме, що подорожувати невідомим місцем без карти. Для того щоб Ваш бізнес існував необхідно вибрати таку ідею яка б відповідала сьогоденню та мала перспективи на майбутнє. Для того щоб правильно визначити напрям бізнесу необхідно відповісти на основні питання. Перше – чи існує товар (робота, послуга), який відповідає поточним потребам потенційних покупців. Майбутні підприємці повинні знати, чому покупці купують цей товар (роботи чи послугу). Друге – чи точно ви знаєте, хто купує ваш товар (роботу чи послугу),

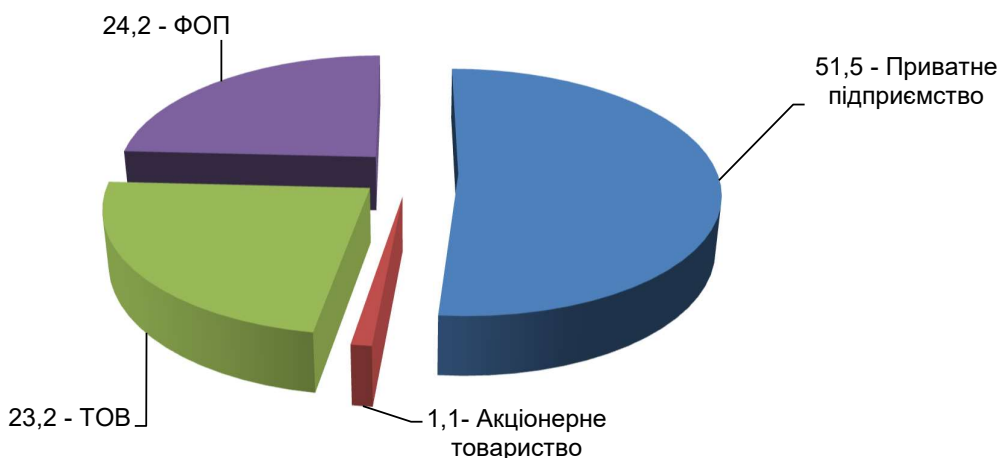
Рис. 1. Ви хотіли б створити своє підприємство чи організувати свій бізнес

Джерело: власні дослідження

як ви зможете повідомити свою цільову аудиторію про свій товар (роботу чи послугу) і переконати їх купувати у вас, а не у ваших конкурентів. Третє – необхідно знати основні фінансові показники майбутнього бізнесу: розмір необхідних початкових інвестицій, запланований обсяг продажів, заплановані витрати на придбання або виготовлення товару (роботи чи послуги). Також надто важливим є вибір організаційної форми майбутніми підприємцями. Тому наступне питання яке було запропоновано респондентам це – «Який вид бізнесу ви хотіли б створити?» (рис. 2).

Результати опитування свідчать про те, що 23,2 відсотка респондентів хотіли б створити товариство з обмеженою відповідальністю, 24,2 відсотка – ФОП, 51,5 відсоток приватне підприємство а інші – акціонерне товариство.

Стати успішним підприємцем в Україні – завдання непросте, але цілком реальне. Успіх приходиться завдяки інноваціям, якісному обслуговуванню та бажанню ще краще працювати. Він багато в чому залежить від того, який бізнес ви відкриваєте, чи відповідає він вашому характеру, професійним нахилам чи хобі. Крім того, вибір напряму підприємницької діяльності повинен відповідати умовам навколишнього середовища та потребам потенційних покупців. Тому наступним питанням

Рис. 2. Який вид бізнесу ви хотіли б створити?

Джерело: власні дослідження

в анкеті було «Який характер буде мати Ваш бізнес?». Відповіді розподілилися наступним чином: найбільше учасників опитування хотіли б займатися наданням послуг – 49 осіб (49,5%) та другому місці виробництво та переробка сільськогосподарської продукції – 42 особи (42,4%); на третьому місці роздрібна торгівля – 36 осіб (36,4%); наступна категорія це оптова торгівля – 33 особи (33,3%); передостаннє виробництво промислової продукції – 22 особи (22,5%) і останнє виробництво – 1 особа (1%). Підводячи підсумок необхідно відмітити, що окремо виробництво не є перспективним на думку респондентів і вони хотіли б створити свій бізнес комплексно наприклад виробництво та переробка сільськогосподарської продукції.

На підготовчому етапі розвитку бізнесу підприємець збирає та аналізує маркетингову, виробничу та фінансову інформацію, пов'язану з бізнесом. Важливість надійності цієї інформації пов'язана з обґрунтованістю майбутніх розрахунків бізнес-плану. Для його правильної побудови необхідно оцінити сильні та слабкі сторони вашого бізнесу. Сильні сторони компанії – це особливі, унікальні характеристики, які відрізняють компанію від конкурентів, на яких підприємець покладається у своєму бізнесі. Слабкі сторони визначаються тим, що у бізнесу є риси які поступаються у якісних чи кількісних параметрах конкурентам. Для того, щоб виявити сильні та слабкі сторони, слід провести послідовний аналіз досягнень в галузі маркетингу, виробництва, персоналу та фінансів. Тому наступним питанням було запропоновано «Чи є у регіоні де ви збираєтесь створювати бізнес матеріальні, трудові та інші ресурси». Отримані відповіді розподілилися наступним чином: 28 осіб (28,3%) вважають що є основні інвестори для новоствореного підприємства; 28 осіб (28,3%) вважають що є основні постачальники сировини та комплектуючих для новоствореного підприємства; 37 осіб (37,4%) вважають, що є інші підприємства чи їх групи, споріднені за профілем виробництва (бізнесу) іншими словами конкуренти; 48 осіб (48,5%) думають що існує основний ринок – покупці продукції для новоствореного бізнесу і наостанок 57 осіб (57,6%) рахують що в регіоні є необхідна робоча сила.

На сьогоднішній день розвиток підприємництва стикається з низкою специфічних проблем: відсутність повної законодавчої бази; слабкий розвиток системи фінансування бізнес-проектів; високі податки та процентні ставки; відсутність джерел інформації, в яких підприємці можуть знайти необхідну інформацію про існуючі програми підтримки бізнесу; корупція та «тіньова» економіка. Серед чинників впливу на розвиток підприємництва розрізняють фактори: зовнішнє середовище (уряд, постачальники, кредитори, споживачі) та внутрішнє середовище (власник, менеджери, службовці). Якщо фактори внутрішнього середовища в більшій мірі залежать від власників бізнесу, дрібним підприємцям дуже важко передбачити зміни у зовнішньому середовищі. Тому було запропоновано питання «Які стримуючі фактори ви вбачаєте в розвитку бізнесу» (рисунк 3).

Аналізуючи відповіді респондентів необхідно відмітити що найбільше турбує майбутніх підприємців високе податкове навантаження – 69 осіб (69,7%); наступне в градації корупція у контролюючих та перевіряючих органах – 54 осіб (54,5%); відсутність кваліфікованих кадрів турбує 38 осіб (38,4%); обмежений доступ до ресурсів відмітили 37 осіб (37,4%); майбутні підприємці також вважають що на розвиток підприємництва впливає також військові дії на території країн – 15 осіб (15,2%) та окремо відмічають тиск з боку правоохоронних органів – 15 осіб (15,2%).

Складність започаткування бізнесу, відсутність єдиного джерела ділової інформації, обтяжлива система податкового адміністрування, зловживання з боку регуляторів, корупція та заплутане регулювання – це далеко не вичерпний перелік зовнішніх бар'єрів, що стоять перед українськими підприємцями. До цього необхідно додати ряд внутрішніх викликів, притаманних кожному бізнесу, таких як забезпечення необхідного рівня постачання продукції з точки зору прибутковості, бухгалтерського обліку, управління людськими ресурсами, необхідності своєчасної виплати заробітної плати та інше. З метою заохочення появи нових підприємств на українському ринку та необхідності існуючому бізнесу зосередитись на розвитку, а не на боротьбі із зовнішніми факто-

Рис. 3. Які стримуючі фактори ви вбачаєте в розвитку бізнесу

Джерело: власні дослідження

рами, що перебувають у компетенції держави необхідно продовжувати реформи, які почалися для того щоб Україна стала більш привабливою для ведення бізнесу. Це обумовило наступне питання «Яку реформу ви хотіли б впровадити в державі».

Реформування, на думку респондентів, необхідно починати з податкової реформи про що пишуть 56 осіб (56,6%); наступним етапом є оптимізація митних процедур про що повідомили 34 особи (34,3%); 19 осіб (19,2%) вважають що в Україні потрібна судова реформа та 49 осіб (49,5%) наголосили на оновленні трудового законодавства; і тільки один відсоток респондентів вважають що необхідні реформи в напрямку створення соціально об'єднуючих ідей та військову.

Наступне питання стосувалося заходів, які будуть сприяти розвитку сільськогосподарських підприємств (рис. 4). Пріоритет розвитку сільського господарства забезпечується державою шляхом здійснення необхідних заходів для розвитку підприємництва:

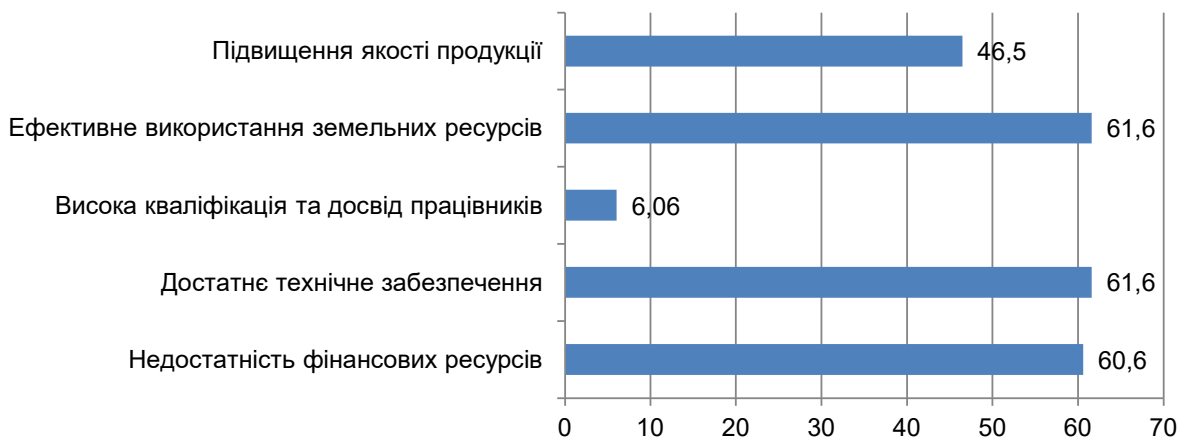
- забезпечення права підприємств вільно вибирати форми власності та сфери економічної діяльності, повну власність на результати своєї праці;
- забезпечення умов для інвестиційної привабливості з метою створення матеріально-технічної бази, необхідної для сільськогосподарського виробництва, механізації, хімізації, переробки, будівництва в агропромисловому комплексі та інше;
- встановлення системи замовлення сільськогосподарської продукції у приватних фермерських господарств та сільськогосподарських підприємств відповідно до довгострокових контрактів;
- розвиток комунікаційних та інформаційних мереж;
- регулювання відносин між агропромисловими організаціями та державою через систему фінансування, кредитування, оподаткування та надання пільг до бюджету.

Відповіді респондентів свідчать про те, що вони мають приблизно одну вагу: недостатність фінансових ресурсів – 60,6%; достатнє технічне забезпечення – 61,6%; висока кваліфікація та досвід працівників – 60,6%; ефективне використання земельних ресурсів – 61,6% за винятком підвищення якості продукції – 46,5%.

Жодна територія сьогодні не є окремим економічним островом. Країни, регіони, міста, села розташовані в єдиному просторі належать до глобальної економічної системи. Ефективне управління місцевим розвитком пов'язане з розумінням світових тенденцій та використанням закономірностей глобальної економіки на користь розвитку громади. За визначенням Світового банку місцевий економічний розвиток – це спільна робота місцевих людей заради досягнення сталого економічного зростання, яке принесе економічні вигоди та покращення якості життя для всіх членів громади. Тому розвиток громади, оцінка її слабких сторін та сильних сторін, виявлення конкурентних переваг, планування соціально-економічних процесів у середньо- та довгостроковій перспективі та передбачення можливих наслідків таких цілей та завдань є одним із пріоритетів сьогоднішніх новостворених громад. Зрештою, лише розробляючи ефективні засоби використання бюджетних ресурсів, що мають сукупний ефект, це може створити додану вартість, створити більше робочих місць, залучити інвесторів та надати якісні освітні, медичні та соціальні послуги громадянам. Аналіз цих явищ викликав наступне питання «Які види економічної діяльності є, на вашу думку, пріоритетними для майбутнього розвитку громади» (рис. 5).

Серед видів економічної діяльності в розрізі аграрного підприємництва до основних відносять сільське господарство/рослинництво – 78,8%; сільське господарство/тваринництво – 64,6%; сільське господарство/ягідництво 19,2%; переробка сільськогосподарської продукції – 63,6%; туристичні послуги – 22,2%; виробництво будівельних матеріалів – 11,1%.

В Україні триває реформа місцевого самоврядування та децентралізації влади. На цьому етапі відбувається формування органів місцевого самоврядування територіальних громад, які формувалися адміністративним шляхом. Важливим елементом та гарантією продовження реформи є забезпечення безперервного функціонування місцевого самоврядування в процесі реорганізації представницьких та виконавчих органів та оцінка їх роботи щодо розвитку підприємництва. Тому наступним

Рис. 4. Які заходи на вашу думку будуть сприяти розвитку сільськогосподарських підприємств

Джерело: власні дослідження

Рис. 5. Які види економічної діяльності є, на вашу думку, пріоритетними для майбутнього розвитку громади

Джерело: власні дослідження

питанням було «Як би ви оцінили діяльність голови громади та органів місцевого самоврядування з розвитку громади за 5-ти бальною системою» (рис. 6).

Більшість респондентів вважають що діяльність голови громади оцінили на «задовільно» – 52,5 відсотків, на «добре» – 23,2 відсотка; на «незадовільно» – 9,1 відсоток; на «один» – 10,1 відсоток та на «відмінно» – 5,1 відсоток. Це говорить про те що в більшості підприємці незадоволені роботою голів новостворених громад або неповністю проінформовані про здобутки в новостворених територіальних утвореннях.

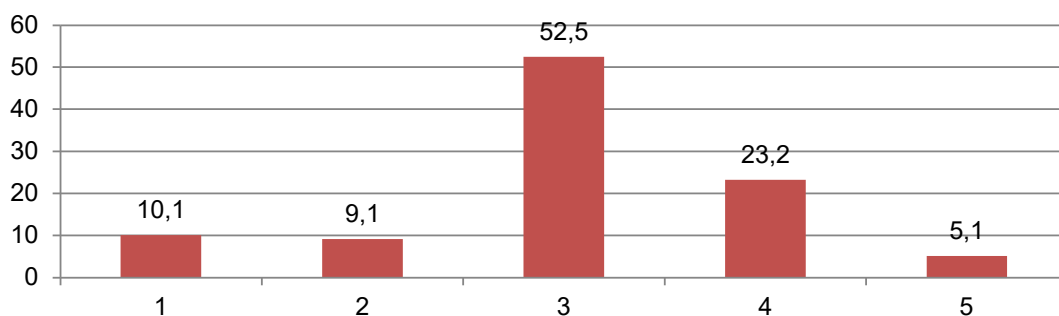
В результаті створення об'єднані територіальні громади мають більше повноважень та ресурсів згідно із законом, ніж до об'єднання, тому організаційна структура органів виконавчої влади місцевого самоврядування повинна відображати повноваження щодо забезпечення їх ефективної діяльності. Іншими словами, орган місцевого самоврядування повинен сприяти розвитку підприємництва. Тому, розглянувши питання щодо довіри до голови громади необхідно також визначитися з діяльністю виконавчих органів місцевого самоврядування. Респондентам було запропоновано наступне питання «Як би ви оцінили діяльність виконавчих органів місцевого самоврядування з розвитку громади за 5-ти бальною шкалою» (рис. 7).

На відмінно оцінили роботу чотири відсотка, на добре двадцять три і дві десятих відсотка; на задовільно сорок чотири та чотири десятих відсотка та два та один двадцять вісім та три десятих відсотка.

Поліпшення позиції України в рейтингу є одним із пріоритетів роботи уряду. Рейтинг Світового банку (Doing Business Rating – «Рейтинг») – інтегрований показник, розрахований за результатами щорічного опитування, яке оцінює простоту ведення бізнесу на основі десяти показників у 190 країнах. Відповідно чим нижчий показник, тим вища позиція країни в рейтингу. Компоненти рейтингу оцінюють нормативні акти, що регулюють діяльність життєвого циклу малих та середніх підприємств та їх фактичне використання на практиці.

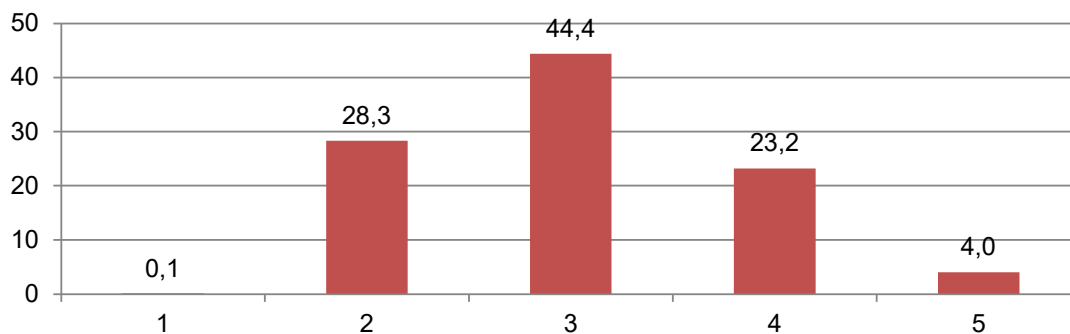
Обрахунок показників базується на 12-місячному періоді з травня минулого року по квітень поточного року. Цей рейтинг фактично є прогнозом на наступний рік на основі результатів оцінок показників та змін, що відбулися в поточному та половині попереднього року.

В рейтингових розрахунках аналізуються правові стандарти, що застосовуються до приватних компаній у 10 напрямках: «створення компаній», «отримання дозволів на будівництво», «підключення до системи електропостачання», «реєстр нерухомості», «отримання позики», «захист міноритарних інвесторів», «оподатку-

Рис. 6. Як би ви оцінили діяльність голови громади та органів місцевого самоврядування з розвитку громади за 5-ти бальною системою (5 – найвища оцінка, 1 – найнижча оцінка)

Джерело: власні дослідження

Рис. 7. Як би ви оцінили діяльність виконавчих органів місцевого самоврядування з розвитку громади за 5-ти бальною шкалою (5 – найвища оцінка, 1 – найнижча оцінка)

Джерело: власні дослідження

вання», «міжнародна торгівля», «примусове виконання контрактів», «врегулювання неплатоспроможності».

Україна вийшла в рейтинг із 152 балами у 2003 році та покращила свою позицію більш ніж двічі за вісім років, досягнувши 64-го місця у 2020 році. За даними класифікації Doing Business 2020 кількість населення складає 44 622 516, рівень доходу нижчий за середній, а ВВП на душу населення (валовий національний дохід) становить 2660 доларів. Ситуація в Україні постійно покращується, але різними темпами. Так, якщо до 2016 року в Україні відбулося значне збільшення показника (на 13–25 позицій), але темпи знижувались, то з 2016 року спостерігається тенденція до поступового збільшення кількості щаблів, які Україна може долати щороку (Analytical review «Ukraine's place in the ranking of the World Bank" Doing Business»). Тому наступним питанням було обрано «Яка ваша загальна думка про Україну як місце для ведення бізнесу за 5-ти бальною системою» (рисунок 8).

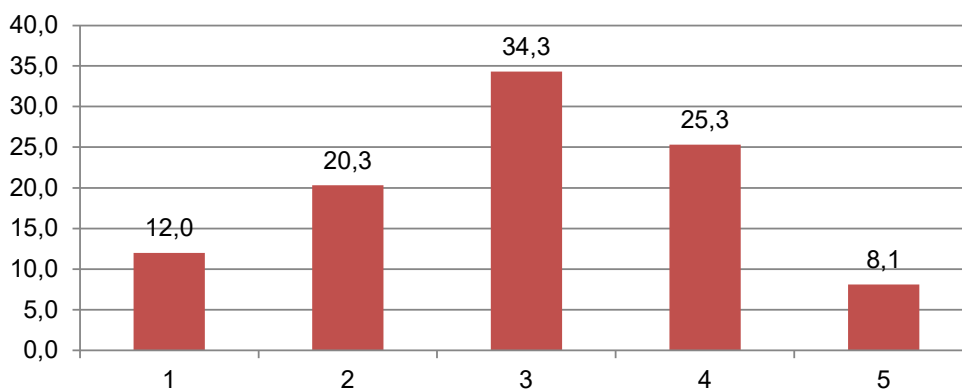
Оцінки респондентів розділилися наступним чином. На один та два бали оцінюють Україну як місце для ведення бізнесу тридцять два і три відсотка. На три бали оцінюють тридцять чотири та три десятки відсотка, на добре двадцять п'ять і три десятих відсотка і тільки вісім і один відсоток на відмінно.

Відповідно до законодавства центральний уряд делегує повноваження, ресурси та відповідальність міс-

цевим громадам, оскільки це єдиний спосіб побудувати сильну державу, стійку до політичних змін всередині та поза втручаннями. Рушійною силою в країні є не політики та чиновники, а сильні та багаті громади. Вони долають зневіру людей, бо справді починають піклуватися про них: надають якісні та доступні послуги, будують дороги та інфраструктуру, турбуються про безпеку людей, не чекаючи, коли хтось зробить це «згори».

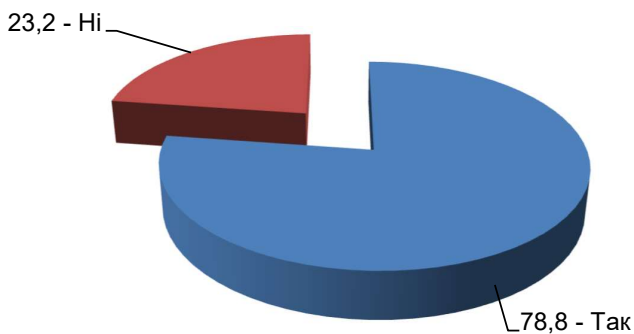
Територіальні громади тепер мають для цього як владу, так і засоби. Тому зростає довіра до влади, посилюється патріотизм, зникає почуття безпорадності, посилюється активність людей. У зв'язку з чим до опитування було включене питання «Які першочергові завдання необхідно здійснити для розвитку громади в Україні».

Відповіді розподілилися наступним чином: зменшення рівня безробіття 74,7 відсотка; покращення водопостачання 7,1 відсотка; покращення водовідведення 6,1 відсотка; ремонт вулиць 27,3 відсотка; ремонт доріг між населеними пунктами громади 62,6 відсотка; благоустрій населених пунктів громади 45,5 відсотка; розвиток малого і середнього бізнесу 61,6 відсотка; покращення освітлення населених пунктів громади 17,2 відсотка; розвиток сфери дозвілля (відпочинку, спорту) 23,2 відсотка; покращення освітлення населених пунктів громади 18,2 відсотка; розвиток туризму 3,2 відсотка; використання місцевих

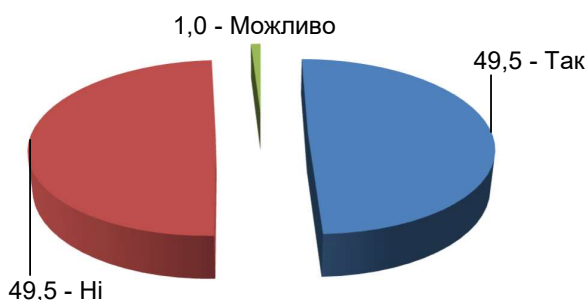
Рис. 8. Яка ваша загальна думка про Україну як місце для ведення бізнесу за 5-ти бальною системою (5 – найвища оцінка, 1 – найнижча оцінка)

Джерело: власні дослідження

Рис. 9. Чи вважаєте ви необхідним розвивати кооперацію

Джерело: власні дослідження

Рис. 10. Відповіді на питання «Чи створили б Ви кооператив?»

Джерело: власні дослідження

природних ресурсів 32,3 відсотка; сприяння розвитку промислових підприємств 9,1 відсотка; підтримка агрохолдингів 17,2 відсотка; підтримка фермерства 55,6 відсотка.

Сільськогосподарська кооперація є ефективним механізмом забезпечення конкурентоспроможності малих та середніх сільськогосподарських товаровиробників та ефективним видом підприємницької діяльності. Також вона може впливати на розвиток соціальної інфраструктури населених пунктів, які входять до складу територіальної громади.

Система сільськогосподарських кооперативів, їх об'єднань, утворених з метою задоволення економічних,

соціальних та інших потреб членів кооперативів сільськогосподарська кооперація сприяє:

- підвищенню рівня самозайнятості населення;
- спільному використанню виробничої інфраструктури (елеваторів, складських приміщень), транспортних засобів, спеціальної техніки та обладнання, що знижує собівартість продукції та супутніх витрат;
- впровадженню нових технологій, модернізації основних фондів та раціональному використанню наявних ресурсів;
- збільшенню обсягів виробництва та рівня рентабельності.

Тому респондентам було запропоновано питання «Чи вважаєте ви необхідним розвивати кооперацію» (рис. 9).

Аналізуючи відповіді респондентів необхідно відмітити, що 76,8 відсотків вважають необхідним розвивати кооперацію а 23,2 відсотки ні. Незважаючи на широкую роз'яснювальну компанію ще лишаються люди які не довіряють ідеям кооперативно руху.

Враховуючи позитивні сторони сільськогосподарської кооперації як суспільного явища, керівництво територіально громади має бути зацікавленим як в успішному функціонуванні наявних кооперативів, так і в створенні нових. Тому для опитування було обрано питання «Чи створили б ви кооператив?» (рис. 10).

Відповіді респондентів розділилися наступним чином: 49,5 відсотка відповіли так а 49,5 відсотків ні тоді як тільки один відсоток вагається стосовно своєї думки. Це свідчить про те, що респонденти досить добре обізнані з умовами створення кооперативів та половина з них не розділяє думки щодо умов роботи таких підприємницьких об'єднань.

Висновки. Підсумовуючи наші дослідження необхідно відмітити, що розвитку підприємництва в аграрному секторі заважає недосконала державна політика його підтримки, високі податки та адміністративні бар'єри. Огляд сучасного стану розвитку сільськогосподарського підприємства в регіоні свідчить про існування проблем, які потребують негайного вирішення. Враховуючи те, що Україна має значний споживчий ринок, вигідне геополітичне розташування, багаті природні ресурси, кваліфіковану робочу силу, потужну наукову базу вона повинна стати країною з високим рівнем підприємництва.

Список використаної літератури:

1. Aleshchenko L.O. (2020) Youth entrepreneurship as the foundation of developed economic infrastructure. *Efficient economy*. №11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2020/204.pdf.
2. Analytical review «Ukraine's place in the ranking of the World Bank" Doing Business». URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9cd60d26-fa44-481c-bb2a-1b28c713081f&title=AnalitichniiOgliadmistseUkrainiURetinguSvitovogoBankudoingBusiness>.
3. Golovanova G. (2011) Youth participation in the development of agricultural entrepreneurship. *Analysis of modern economic processes and information technology: materials International. scientific-practical conf.*, November 24–25, 2011: in 6 vols. Vol. 6: State regulation of economic processes, pp. 18–20.
4. Kaplina A.I. (2020) Youth entrepreneurship – a promising chance for young people. *Agrosvit*. Issue 19–20, pp. 47–50.
5. Kutsokon M. (2006) Youth entrepreneurship and activation of subjective entrepreneurial potential of youth: a textbook. Donetsk, 286 p.
6. Levchenko A., Yanishevskaya J. (2009) Youth entrepreneurship – a promising opportunity for young professionals. *Scientific works of Kirovograd National Technical University. Economic sciences*. Issue 15, pp. 52–56.

7. Melnychenko O. (2014) Assessment of the youth labor market of Ukraine. *Innovative economy*. Issue 3 (52), pp. 113–118.

8. Morozyuk N.V., Shaposhnik V.M. (2019) Development of agrarian entrepreneurship as a form of realization of leadership potential of youth. *Black Sea economic studies*. Issue 42, pp. 30–34.

Andrii Sukhostavets, PhD, Associate Professor, Sumy National Agrarian University (Sumy, Ukraine)

DEVELOPMENT OF YOUTH ENTREPRENEURSHIP IN THE AGRARIAN SPHERE: PROBLEMS AND PROSPECTS

The article explores the development of youth entrepreneurship and agrarian business in Ukraine. It is justified that in the modern market economy and sustainable development, the transition to which is the main vector of reforms in Ukraine, entrepreneurship is an important element of the market economy and an integral part of the competition mechanism. Studies show that young Ukrainians want to try their hand at developing their own business, but ignorance of the legislation or lack of experience often prevents this, keeping potential entrepreneurs from starting or not starting their own business. The vast majority of surveyed respondents, namely 98 percent, have a desire to start their business. The largest number of participants in the survey would like to provide services – 49 people (49.5%) and the second place takes the production and processing of agricultural products – 42 people (42.4%); the third place takes retail trade – 36 people (36.4%); the next category is wholesale trade – 33 people (33.3%); the last but one is production of industrial goods – 22 people (22.5%).

It has been established that the future entrepreneurs are most concerned with high tax burden – 69.7%; corruption in regulatory and inspection bodies – 54.5%; absence of qualified personnel 38.4%; limited access to resources – 37.4%; military actions on the territory of the countries – 15.2% and pressure from law enforcement – 15.2%. Among the types of economic activity in the context of agrarian entrepreneurship, the priority includes agriculture (crop production) – 78.8%; agriculture (livestock) – 64.6%; agriculture (berry farming) – 19.2%; processing of agricultural products – 63.6%; tourist services – 22.2%; production of building supplies – 11.1%.

It has been proven that agriculture needs effective financial support both at the national and regional levels. The development of agricultural entrepreneurship is hampered by the imperfect state policy of its support, high taxes and administrative barriers. It is determined that the state of development of agricultural entrepreneurship in the region is hampered by the problems that need immediate solution. Taking into account that our country has a significant consumer market, favorable geopolitical location, rich natural resources, skilled labor, a powerful scientific base, it should become a country with a high level of entrepreneurship.

Key words: entrepreneurship, business, agrarian sector, development.

Дата надходження до редакції: 09.09.2021 р.